

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 17.04.2018).
2. Антоненко С. А. Формування рухових навичок рукопашного бою і психологічної стійкості майбутніх співробітників правоохоронних органів. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту*. Харків, 2005. № 6–7. С. 125–129.
3. Бондаренко В. В. Ефективність впровадження методики формування психофізичної готовності майбутніх правоохоронців до діяльності в умовах ризику. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2011. № 10. С. 10–13.
4. Ануфрієв М. І., Бутов С. Є., Гіда О. Ф., Решко С. М. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ. Київ, 2003. 336 с.
5. Пліско В. І. Вплив експериментальної методики навчання майбутніх правоохоронців на успішність сутичок в умовах нападу озброєного супротивника. *Вісник Чернігівського нац. педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2011. Вип. 91, т. 2. С. 214–217.
6. Лушак А. Р. Діагностика психофізичної підготовки курсантів навчальних закладів освіти МВС України. Івано-Франківськ, 2001. 78 с.
7. Мартишко А. Ю. Особливості навчання працівників органів внутрішніх справ України захисту від загрози холодною зброєю. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2014. № 6. (49). С. 73–80.
8. Мартишко А.Ю., Рябуха О.С. Особливості формування теоретичних і методичних знань із фізичної підготовки поліцейських. *Юридична психологія*. 2016. № 2 (19). С. 91–97.

Надійшла до редколегії 20.04.2018

УДК 351.741

О. О. МИСЛИВА,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

А. П. МОСКАЛЕЦЬ,

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

УНІФІКАЦІЯ НАВЧАННЯ З ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ НА ШЛЯХУ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Розкрито об'єктивну потребу запровадження міжнародних протоколів з тактичної медицини в навчання майбутніх поліцейських, їх адаптації до навчальних програм вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, а також уніфікації програм з підготовки в цій сфері.

Ключові слова: Національна поліція, невідкладна (домедична та медична) допомога, тактична медицина, алгоритми дій, стандартизація, ситуація під вогнем, в укритті чи під час евакуації, міжнародні стандарти, ескалація, протоколи ТССС та ТЕСС.

У пункті 4 ст. 18, п. 14, ч. 1 ст. 23, ч. 3 ст. 37 та ч. 4 ст. 43 Закону України «Про Національну поліцію» [1] відповідно до ст. 12 Закону України «Про екстрену медичну допомогу» [2] серед основних обов'язків поліцейського закріплено надання невідкладної (домедичної та медичної) допомоги особам, які постраждали внаслідок правопорушень,

нешасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я, а також особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу.

Поліцейські є особами, які не мають медичної освіти, однак за своїми службовими обов'язками повинні володіти практичними навичками надання невідкладної домедичної допомоги, адже за ненадання її без поважних причин на місці події або необґрунтовану відмову в її наданні передбачена кримінальна відповідальність у ст. 135 КК України «Залишення особи в небезпеці» [3]. Безумовно в службовій діяльності поліцейського мова йдеться про різноманітні тактичні ситуації з різним рівнем ризику, в яких він повинен надати допомогу собі, напарнику або іншому постраждалому. У зв'язку з цим, тактична медицина обґрунтовано включена до навчальної програми тактико-спеціальної підготовки.

Програма підготовки поліцейських з тактико-спеціальної підготовки, а отже й тактичної медицини, мають бути уніфіковані, адже стандартизація складових елементів навчального процесу є одним зі шляхів підвищення ефективності навчання, а також здатна забезпечити максимально високу якість результатів у практичній повсякденній службовій діяльності.

Практика підтверджує, що правильність алгоритму дій та швидкість реакції поліцейського на особу, яка перебуває у невідкладному стані, до прибуття кваліфікованої медичної допомоги значно впливає на можливість збереження життя постраждалого. Сам поліцейський під час виконання службових завдань має не менший ризик потрапити в ситуацію, яка призводить до травмування та гибелі.

Статистика свідчить, що останнім часом такі випадки почастишали, особливо, здійснених із застосуванням вогнепальної зброї. Безперечно, передусім це пов'язано зі збільшенням чисельності неврахованої зброї та боєприпасів, які потрапляють на підконтрольні Україні території з районів проведення антитерористичної операції.

Службові ситуації, в яких можуть опинитися поліцейські, мають велику вірогідність конфліктів та їх ескалації, навіть, «вогневого контакту» з правопорушником. Тож, для навчання поліцейських більш корисним є розділ тактичної медицини, який навчає базовим навичкам надання само – та взаємодопомоги в умовах бойових дій, яке націлене передусім на усунення попереджувальних причин смерті, за принципами, що враховують загрозу від бойових дій чи активного стрільця. Сумнозвісні випадки загибелі поліцейських при виконанні ними завдань із забезпечення правопорядку свідчать про потребу обов'язкової інтеграції в їх підготовку та діяльність стандартів із надання невідкладної допомоги в різних тактичних ситуаціях.

Необхідність підвищення професійного рівня поліцейських зумовлює об'єктивну потребу в подальшому вдосконаленні тактики діяльності Національної поліції України, насамперед, патрульною поліцією, яка найчастіше серед інших поліцейських підрозділів безпосередньо стикається з проблемами громадян. Отже, одним із пріоритетів у їх професійній підготовці поліцейських під час первинної професійної підготовки, післядипломної освіти, підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання та службової підготовки діям як у повсякденній обстановці, так і в умовах кризових ситуацій (екстремальних або надзвичайних подій) з можливою ескалацією медичних проблем та алгоритмами їх усунення. Це мають бути навички практичного застосування теоретичних знань з невідкладної (домедичної та медичної) допомоги шляхом правильного оцінювання конкретних подій (оперативної обстановки) з прийняттям правомірного рішення, забезпечення особистої безпеки та психологічної готовності до подій з різним ступенем ризику.

У 2017 році Міністерство охорони здоров'я України задля адаптації до міжнародних стандартів програм надання домедичної допомоги затвердило Програму «Перший на місці події» для навчання поліцейських [4]. Він припускає вивчення базових понять про будову тіла людини і роботу органів та систем, а також навчання основних принципів і навичок, необхідних для оцінки стану постраждалого і надання домедичної допомоги в екстремальних

умовах до прибуття медичної допомоги. У навчальні плани підготовки курсантів з дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, включили тактичну медицину.

Проте, єдиного типового або узгодженого між міністерствами та відомствами (стандартного) плану підготовки поліцейських з цього питання й досі не вироблено та не затверджено так само, як і стандартних операційних процедур, які містять чіткі алгоритми дій поліцейських у типових та екстремальних ситуаціях, а наразі мають включати ще й найвірогідніші медичні проблеми та правильні подальші дії.

Стандарт – це оптимально-нормоване сполучення елементів або вимог, що забезпечують найвищу якість кінцевого результату (продукту діяльності) – пристрою, способу-методу, процесу. Стандартом є еталон або зразок, який володіє характеристиками, отриманими на основі використання новітніх досягнень у конкретній галузі науки і техніки, проте, які в подальшому повинні бути поліпшені на основі нових інноваційних методик. Стандартом будь-якого процесу є власне кажучи його оптимальна технологія, що забезпечує у найближчий час максимальну продуктивність і найкращу якість кінцевого продукту – продукту діяльності об'єктів або суб'єктів процесу [5].

Указом Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» № 5/2015 від 12 січня 2015 року [6] передбачається впровадження світових стандартів НАТО у безпековий простір України, а наказ МОЗ України «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги» від 21 червня 2016 року № 612 вимагає стандартизації медичної допомоги в Україні, відповідно прийнятих протоколів [77].

Для розроблення національних стандартів підготовки поліцейських завжди доцільно звертатися до позитивного міжнародного досвіду. Саме таким у всьому світі вважається використання у навчанні розроблених НАТО стандартів – протоколів тактичної медицини. Базовими для цього протоколами мають стати ТССС (Tactical Combat Casualty Care)– «Тактична допомога пораненим у бою» і ТЕСС (Tactical Emergency Casualty Care) – «Тактична екстрена медицина», які передбачають алгоритми надання домедичної допомоги постраждалим з урахуванням роботи невеликих військових підрозділів. Ці протоколи передбачають знання алгоритмів дій з надання домедичної допомоги на трьох етапах: під вогнем, в зоні укриття та під час евакуації. На нашу думку, саме їх слід адаптувати у відповідності до тактичних ситуацій, які вивчаються курсантами (слухачами) в межах навчальної дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка», а також здійснити стандартизацію навчального процесу з цього виду підготовки.

Базовими для навчання безумовно мають бути питання, які розкривають основні алгоритми надання допомоги постраждалим та/або пораненим, у тому числі, пов'язаних із застосуванням поліцейських заходів (фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї) під час переслідування і затримання правопорушників, забезпечення особистої безпеки під час несення служби тощо. В основі викладення матеріалу покладено потребу вивчення способів і прийомів надання невідкладної допомоги постраждалим (пораненим), відпрацювання навичок стабілізації їх стану, зокрема, шляхом зупинки кровотеч, роботи з перев'язувальними матеріалами, відновлення дихальної функції та проведення реанімаційних заходів при зупинці дихання з урахуванням потреби забезпечення безпеки поліцейського, його взаємодії з іншими спеціалістами. Важливу роль у підготовці відведено практичному відпрацюванню завдань, які включають найбільш поширені тактичні ситуації з надання невідкладної допомоги, максимально наближені до реальних (симуляцій).

Серед базових питань вивчення основ надання невідкладної (домедичної та медичної) допомоги безперечно є наступні питання: юридичні та психологічні аспекти надання домедичної допомоги в різних умовах; протоколи ТССС і ТЕСС та їх відмінності; підтримання життєвих показників; прийом AVPU та його застосування; основи анатомії та фізіології; проблеми блокування дихальних шляхів і мануальні способи забезпечення їх прохідності; контроль дихання; серцево-легенева реанімація та її алгоритм; штучна

вентиляція легень без спеціального устаткування; техніка закритого (непрямого) масажу серця; види кровотеч та їх диференціація, а також зупинка критичних кровотеч (механічні засоби, їх будова і використання, імпровізовані засоби, хімічні засоби); дезінфекція та промивання ран; тампонування та накладання пов'язок, техніка їх використання, імпровізовані перев'язувальні засоби; вивихи, фіксація кінцівок та іммобілізація; використання шин та імпровізовані засоби; травми хребта, їх визначення та особливості надання допомоги особі з підозрою на травму хребта; використання жорстких нош та інші способи переміщення постраждалих; екстракція постраждалих; алгоритми надання допомоги; пріоритети при наданні допомоги; безпечний доступ; первинний огляд; підготовка до зустрічі бригади швидкої (екстреної) медичної допомоги; вторинний огляд; місце події та постраждалих; засоби індивідуального захисту при наданні допомоги; виявлення небезпечних факторів, що загрожують рятувнику, постраждалим та оточуючим; виявлення шляхів входу, виходу та евакуації з небезпечної зони; сортування; основи евакуації постраждалих.

Навчання має обов'язково мати практичне відпрацювання ситуативних завдань з алгоритмів надання невідкладної (домедичної та медичної) допомоги у типових ситуаціях (епілептичний припадок; гостре порушення мозкового кровообігу (інсульт); погіршення стану, спричинене біллю в серці (стенокардія, інфаркт); автомобільні травми; ураження електричним струмом; гіпотермія та опіки; шоківі стани), у тому числі, при типових правопорушеннях – ДТП, насильство в сім'ї, бійка тощо. Дуже важливо під час вивчення тактичної медицини розглянути питання вогнепальних поранень та усунення їх наслідків (масивних небезпечних для життя кровотеч, накладання джгута-турнікета, тампонування рани і т. д.).

Також доцільно виокремити алгоритми таких тактичних ситуацій під час виклику поліцейських як події за відсутності загроз (наприклад, ізольована ДТП) або коли існує реальна загроза (захоплення приміщення або активний стрілок). Адже при наданні постраждалим невідкладної допомоги основним елементом його дій є оцінка факторів ризику та безпека місця події, в тому числі, під час надання невідкладної допомоги.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що наявність нормативно-правового обов'язку поліцейського з надання невідкладної допомоги під час виконання службових завдань, які вимагають врахування навколишніх ризиків, є підґрунтям для впровадження в навчання та діяльність поліцейських міжнародних стандартів тактичної медичної допомоги. Протоколи ТССС та ТЕСС мають бути адаптовані до потреб поліцейської діяльності, крім того, вони мають бути уніфіковані – приведені до єдиного стандарту – до типових ситуацій, які виникають у поліцейській діяльності, особливо щодо тих, які виникають при атиповій, загрозливій, екстремальній або надзвичайній ситуації (наявність активного стрілка, події на місці проведення антитерористичних операцій в умовах міста, випадки захоплення заручників, терористичні акти під час масових заходів або їх загроза та інше).

До основних питань, які мають обов'язково бути включені до програм підготовки, перепідготовки та діяльності поліцейських мають бути включені основні поняття (правові, фізіологічні, тактичні) з надання домедичної допомоги, оцінка ризиків на місці події та оцінка стану постраждалого, визначення пріоритетів при наданні допомоги, основні вимоги до особистої безпеки поліцейського під час надання первинної домедичної допомоги, первинний та повторний огляд потерпілих, а також виявлення критичних для життя показників до прибуття бригади швидкої медичної допомоги, інформація, що має значення для медиків, правила екстракції та евакуації постраждалих з місця події тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
2. Про екстрену медичну допомогу : закон України від 05.07.2012 № 5081-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 30. Ст. 340.

3. Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26.

4. Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти : наказ М-ва охорони здоров'я України від 29.03.2017 № 346 // Аптека : сайт газ. URL: <https://www.apteka.ua/article/407024> (дата звернення: 21.03.2018).

5. Дубовець О. М., Лях Б. Г., Литвиненко І. І., Сичов Ю. І., Самчук В. В. Передумови уніфікації і стандартизації елементів навчального процесу // Архів ХПІ. URL: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/elits/2011/29/Передумови%20уніфікації%20і%20стандартизації%20елементів%20навчального%20процесу.pdf (дата звернення: 20.04.2018).

6. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015/print1521026505822979> (дата звернення: 03.03.2018).

7. Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги : наказ М-ва охорони здоров'я України від 21.06.2016 № 612 // Міністерство охорони здоров'я України : офіц. веб-сайт. URL: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20140115_0034.html (дата звернення: 03.03.2018).

Надійшла до редколегії 20.04.2018

УДК 355.233.22:351.74

О. А. МОРГУНОВ,

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки факультету № 2
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2259-3620>;*

О. А. ЯРЕЩЕНКО,

*кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки факультету № 2
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2475-7572>*

АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРИМУСУ

Проаналізовано дидактичні принципи, які покладені в основу організації підготовки майбутніх працівників Національної поліції України до застосування заходів поліцейського примусу. Підкреслено значущість чіткого дотримування дидактичних принципів, на яких засновано навчання майбутніх поліцейських відповідних рухових дій, для досягнення високої якості навчання, гарантування в подальшому стабільно високих результатів в ході законного застосування фізичної сили проти правопорушників, самозахисту та успішного виконання професійно-службових завдань.

Ключові слова: *вищі заклади освіти системи МВС України, заходи поліцейського примусу, дидактичні принципи, рухові дії, рухова програма.*

Актуальність проблеми. Навчально-тренувальні заняття та самостійна робота із фізичної підготовки – невід'ємна частина професійної підготовки в закладах вищої освіти системи МВС України. Високий рівень фізичної підготовленості до несення служби та бездоганного виконання професійно-службових обов'язків повинний супроводжувати